

Μια καλύτερη προετοιμασία για καταστροφές: αναβάθμιση των μηχανισμών υποστήριξης της ΕΕ

Description

Alicia García-Herrero και Juan Mejino Lopez *

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται να προσαρμόσει τους μηχανισμούς χρηματοδότησης έκτακτων αναγκών που διαθέτει για την αντιμετώπιση του αυξανόμενου αριθμού και της σοβαρότητας των κλιματικών καταστροφών.

Οι καταστροφικές πλημμύρες στη Βαλένθια της Ισπανίας τον Οκτώβριο του 2024 ήταν σύμπτωμα της κλιματικής αλλαγής και ενδέχεται να επαναληφθούν και αλλού – με όλο και πιο καταστροφικά αποτελέσματα. Θα χρειαστεί περισσότερη χρηματοδότηση για την αντιμετώπιση και την προσαρμογή σε τέτοια γεγονότα, καθώς το οικονομικό κόστος τους είναι σημαντικό και αυξανόμενο. Οι πλημμύρες στη Βαλένθια θα μειώσουν την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ισπανίας το 2024 κατά 0.2% σύμφωνα με την Τράπεζα της Ισπανίας, πέρα από το ανθρώπινο κόστος που ανέρχεται σε περισσότερους από 200 θανάτους.

Η κυβέρνηση της Ισπανίας έχει διαθέσει πάνω από €10 δισεκατομμύρια για να βοηθήσει τα θύματα και να χρηματοδοτήσει την ανοικοδόμηση των σχεδόν 80 δήμων που επλήγησαν γύρω από τη Βαλένθια. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επίσης διαθέτει χρήματα για την παροχή βοήθειας στις χώρες της ΕΕ που αντιμετωπίζουν κλιματικές καταστροφές. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτά τα κονδύλια πιθανότατα θα ζητούνται, όλο και περισσότερο στο μέλλον, θα πρέπει να γίνουν βελτιώσεις στο πλαίσιο που τα περιβάλλει.

Το κύριο ταμείο της ΕΕ για την αντιμετώπιση κλιματικών καταστροφών είναι το Αποθεματικό Αλληλεγγύης και Επείγουσας Βοήθειας (SEAR). Αυτό συνένωσε δύο προϋπάρχοντες μηχανισμούς, το Αποθεματικό Επείγουσας Βοήθειας για τεχνική βοήθεια και το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΤΑΕΕ) για οικονομική βοήθεια. Η βοήθεια σε επίπεδο ΕΕ συμπληρώνει και δεν υποκαθιστά τα μέτρα σε εθνικό επίπεδο, ενώ μπορεί να χορηγηθεί ακόμη και σε υποψήφιας χώρες της ΕΕ και άλλες τρίτες χώρες υπό συγκεκριμένες συνθήκες.

Το SEAR παρέχει στήριξη σε πολυποίκιλες καταστροφές (πλημμύρες, πετρελαιοκηλίδες, σεισμούς ή δασικές πυρκαγιές). Το συνολικό ποσό που έχει εκταμιευθεί από το ταμείο από το 2002 ανέρχεται σε σχεδόν €8.6 δισεκατομμύρια. Αυτή η στήριξη σε επίπεδο ΕΕ είναι πολύτιμη, αλλά η λειτουργία της θα μπορούσε να βελτιωθεί με τρεις τρόπους.

Πρώτον, η διαδικασία πρόσβασης στο ΤΑΕΕ είναι υπερβολικά χρονοβόρα. Η πληγείσα χώρα πρέπει να υποβάλει αίτηση εντός 12 εβδομάδων από την καταστροφή. Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογεί την αίτηση, συντάσσει πρόταση εκταμίευσης και τη διαβιβάζει προς έγκριση (διαδικασία προϋπολογισμού) στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ. Σύμφωνα με αξιολόγηση του ταμείου το 2019, ο μέσος χρόνος μέχρι την εκταμίευση των επιχορηγήσεων ήταν περίπου ένα έτος.

Έτσι, για αρκετές χώρες της ΕΕ που υπέστησαν πλημμύρες το 2023, μια πρόταση της Επιτροπής για βοήθεια (που ζητήθηκε το 2023), εγκρίθηκε μόλις τον Αύγουστο του 2024. Αυτό είναι ένα υπερβολικά μεγάλο χρονικό διάστημα για την αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης. Επιπλέον, η αργή εκταμίευση μπορεί να επηρεάσει τις χώρες με μεγαλύτερους οικονομικούς περιορισμούς από ό,τι οι πλουσιότερες χώρες. Ομοίως, οι χώρες ή οι περιφέρειες με χαμηλότερα επίπεδα διοικητικής επάρκειας μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες κατά την υποβολή αιτήσεων για τα κονδύλια και την προσφορά ακριβούς και πλήρους εκτίμησης των οικονομικών ζημιών.

Δεύτερον, τίθεται το ζήτημα της οικονομικής επάρκειας. Το συνολικό ετήσιο κονδύλι για τη SEAR αυξήθηκε σημαντικά κατά τους δύο τελευταίους κύκλους του προϋπολογισμού

της ΕΕ (τα επταετή πολυετή δημοσιονομικά πλαίσια) και επεκτάθηκε επίσης στον ετήσιο προϋπολογισμό του 2024. Συγκεκριμένα, το ετήσιο κονδύλι που διατίθεται για το συγκεκριμένο εργαλείο έχει αυξηθεί κατά 46%, σε πραγματικούς όρους, από το 2014. Ωστόσο, αν και σημαντικό, αυτό δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στον αυξανόμενο αριθμό και το κόστος των φυσικών καταστροφών. Κατά μέσο όρο μεταξύ 2021 και 2023, σε σύγκριση με την περίοδο 2014-2020, οι ετήσιες οικονομικές ζημιές που οφείλονται σε κλιματικά και υδρολογικά φαινόμενα υπερδιπλασιάστηκαν, γεγονός που σημαίνει ότι η χρηματοδότηση που διατίθεται μέσω του SEAR υστερεί.

Τρίτον, οι τρέχουσες προϋποθέσεις επιλεξιμότητας του ταμείου ενδέχεται να συνεπάγονται ότι η χρηματοδότηση για την ανασυγκρότηση δεν καλύπτει πρόσθετες δαπάνες που θα επέτρεπαν τη δημιουργία καλύτερων προτύπων (δηλαδή πιο ανθεκτικών υποδομών και ενεργειακών αποδόσεων) σύμφωνα με την αρχή 'οικοδομήστε καλύτερα'. Αυτό μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο κατά την οικοδόμηση των υποδομών και την αναβάθμιση για τη βελτίωση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της ανθεκτικότητας.

Συνεπώς, θα πρέπει να ληφθούν τρία μέτρα για τη βελτίωση της λειτουργίας της SEAR:

Βελτίωση της αποτελεσματικότητας: η διαδικασία υποβολής αιτήσεων θα πρέπει να επιταχυνθεί και να απλουστευθεί, ώστε τα κεφάλαια να φθάνουν στις πληγείσες περιοχές το συντομότερο δυνατό. Τα μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη συντόμευση του διοικητικού χρονοδιαγράμματος (δηλ. ταχύτερη αξιολόγηση και έγκριση της πρότασης) και την παροχή διοικητικής υποστήριξης σε χώρες με λιγότερους πόρους. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει μέρος του προγράμματος 'να κάνουμε την Ευρώπη ταχύτερη και απλούστερη' που ανέθεσε η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο νέο κολλέγιο των επιτρόπων της ΕΕ.

Αύξηση του ποσού της χρηματοδότησης: Η χρηματοδότηση της SEAR θα πρέπει να αυξηθεί σύμφωνα με το αυξανόμενο κόστος της προσαρμογής και της αντιμετώπισης καταστροφών- ίσως χρειαστούν περαιτέρω μέσα τα επόμενα χρόνια για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Ευθυγράμμιση των κονδυλίων αλληλεγγύης με άλλους στόχους: Η οικονομική βοήθεια που προορίζεται για την αποκατάσταση των κατεστραμμένων υποδομών θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ανθεκτικότητα. Η ανοικοδόμηση θα πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με νέα πρότυπα που, για παράδειγμα, ενισχύουν την ενεργειακή απόδοση.

**Η Alicia García Herrero είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel και ο Juan Mejino Lopez είναι Αναλυτής, επίσης στο Bruegel. Το άρθρο δημοσιεύθηκε αρχικά από το Bruegel και αναρτήθηκε επίσης στο Μπλοκ της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*